

**การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน
ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน**
**Academic Administration to Promote Students' Self-Directed Learning
In The Management Of Basic Education**

นพวินทร์ ขจรพันธ์เวकिन

Noppawin Khajornphanwekin

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

The Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2

Corresponding Author e-mail: noppawin.khajorn@gmail.com

Received: 2025-06-14 Revised: 2025-07-07 Accepted: 2025-07-25

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทหลักในการออกแบบและบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง โดยครูมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน ในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน

การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาสามารถทำได้ด้วยกระบวนการบริหารวิชาการ ที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ประกอบด้วย 1) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบนำตนเอง 2) วิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการนำตนเอง 3) จัดหาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อการเรียนรู้แบบนำตนเอง 4) ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาที่ยืดหยุ่นและส่งเสริมการนำตนเอง 5) สร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นการนำตนเอง และ 6) วัดและประเมินผลการจัดการศึกษาที่เน้นการสะท้อนตนเองและการพัฒนา

คำสำคัญ (Keywords): การบริหารวิชาการ; การส่งเสริมการเรียนรู้; การเรียนรู้แบบนำตนเอง

Abstract

The purpose of this academic article is to present the concept of academic management to promote learners' self-directed learning in basic education

management, which emphasizes that learners play a key role in designing and managing their own learning process. Teachers play a role as a supporter.

Academic Administration to Promote Learners' Self-Directed Learning in Basic Education Management Educational institutions can do this with an academic management process that covers all activities related to education, including: 1) Developing an education quality assurance system that is conducive to education. 2) Research to improve and develop learning processes that promote self-leadership, 3) Provide and promote a variety of learning resources for self-directed learning, 4) Design and develop flexible and self-directed school curricula, 5) Create and develop learning processes that stimulate self-leadership, and 6) Measure and evaluate educational management that emphasizes self-reflection and development.

Keywords: Academic Administration; Promoting Learning; Self-directed learning

บทนำ (Introduction)

การกำกับตนเองในการเรียนรู้ (Self-regulated learning) เป็นการเรียนรู้โดยกลวิธีการใช้ อภิปัญญา (Meta-cognition) และแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับความคิดที่เกิดขึ้นเอง เป็นความรู้สึก และการกระทำที่ได้วางแผนและปรับอย่างเป็นวงจร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของบุคคล (Zimmerman, 1990) ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดยการดำเนินการเริ่มจากระยะการคิดล่วงหน้า (Forethought Phrase) ผ่านการเตือนตนเอง (Self-monitoring) และการควบคุมตนเอง (Self-control) ไปยังการสะท้อนตนเอง (Self-reflection) (Pintrich, 2000) ซึ่งสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 7 กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และ มาตรา 23 (1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ด้วยเหตุนี้การกำกับตนเองในการเรียนรู้จึงเป็น

สิ่งจำเป็นที่ทำให้บุคคลทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดความหมายที่ลึกซึ้ง รวมถึงมีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และระบบการศึกษาแบบเดิมที่เน้นความรู้ ทำให้ความรู้ไม่อาจพัฒนากับการปฏิบัติมีคุณภาพโดยรอบด้านได้ การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่เท่านั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ (วัชรรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2560)

การบริหารวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเพราะการจัดการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียน การจัดการศึกษาจึงมีความผูกพันกับสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ส่วนการบริหารงานด้านอื่นนั้นแม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนส่งเสริมให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศิवाพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์ และคณะ, 2562) และความร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานรับหรือเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา โดยกระทำกิจกรรมหรือดำเนินงานให้การศึกษาหรือฝึกอบรมคนทุกช่วงวัย มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ระบบการดำเนินงาน เทคนิคการดำเนินงาน และปัจจัยทางการบริหาร ไว้อย่างชัดเจน โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ พันธกิจที่สถานศึกษากำหนดไว้ (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563) และการบริหารกิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (ปะราลี อร่ามดวง, 2563) ซึ่งการบริหารงานวิชาการนั้นสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่ต้องเก็บค่าใช้จ่าย ” เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิต ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นงานวิชาการจึงเป็นตัวเชื่อมโยงของทุกภาคส่วนในสถานศึกษา และครอบคลุมการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการขับเคลื่อนศักยภาพและส่งเสริม

ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ที่สามารถปรับตัวและเรียนรู้ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การบริหารงานวิชาการ

การบริหารวิชาการ เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีจุดประสงค์หลักคือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เป็นไปตามหลักสูตรและเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจ ของสถานศึกษา

ประลักษ์ อร่ามดวง (2563) การบริหารกิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้ดีขึ้น เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการ เรียนการสอน และการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณภาพและเกิดประโยชน์ สูงสุดกับผู้เรียน

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563) ความร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ใน หน่วยงานรับหรือเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา โดยกระทำกิจกรรมหรือดำเนินงาน ให้การศึกษาหรือฝึกอบรมคนทุกช่วงวัย มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ระบบการดำเนินงาน เทคนิคการ ดำเนินงาน และปัจจัยทางการบริหาร ไว้อย่างชัดเจน โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ พันธกิจที่ สถานศึกษากำหนดไว้

ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์ และคณะ (2562) การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการการ ดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมาย ของหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและแสดงถึงคุณภาพของโรงเรียนอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป การบริหารวิชาการ เป็นกระบวนการการดำเนินงาน เกี่ยวกับการพัฒนาและ ปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และ คุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดไป

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาขอบข่ายการบริหารวิชาการจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่านักการ ศึกษาและนักวิจัยต่าง ๆ ได้นำเสนอขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) แบ่งขอบข่ายและภารกิจการบริหารวิชาการในกระทรวงออกเป็น 17 งาน ดังนี้ 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และ 17) การพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สุรียพร ฟากพื้น (2561) ได้นำเสนอขอบข่ายการบริหารวิชาการในโรงเรียน 9 งาน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนเท่าผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา และ 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานเป็นกรอบการบริหารวิชาการ 5 งาน ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การบริหารงานวิชาการ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การพัฒนา และส่งเสริมด้านวิชาการ และ 5) การวัดผล ประเมินผลการเรียน และงานทะเบียนผู้เรียน

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563) ได้นำเสนอขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่สำคัญ ๆ 7 งาน ประกอบด้วย 1) งานหลักสูตร 2) งานจัดการเรียนการสอน 3) งานแนะแนว นิเทศการสอน และวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 4) งานวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 5) งานแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีและสื่อการสอน 6) งานประกันคุณภาพการศึกษา และ 7) งานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา)

สุชนา ศรีอุดม และ สมใจ สืบเสาะ (2566) ได้นำเสนอการบริหารงานวิชาการในยุคปกติใหม่ที่มีการนำนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ตามขอบข่ายงานวิชาการในสถานศึกษา และข้อกำหนดของหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา เพื่อมุ่งหวังประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านอุปกรณ์ เทคโนโลยี และแอปพลิเคชันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตภายใต้ขอบข่ายงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยงาน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลและงานทะเบียนเทียบโอนผลการเรียน และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขอบข่ายการบริหารวิชาการ โดยสรุปประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผลการศึกษา 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ และ 6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ความหมายการเรียนรู้แบบนำตนเอง

การเรียนรู้แบบนำตนเอง ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้จักการคิดริเริ่ม วางแผน รับผิดชอบ และมีหลักคิดที่เป็นเหตุเป็นผลในการเรียนรู้ของตนอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการปรับตัวและเท่าทันกับสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันและอนาคต (อมรรักษ์ สวนชุมพล : 2558)

นวลจันทร์ ตระกูลวาง (2564) กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนนำตนเองเป็นหลักโดยใช้สัญญาณการเรียนในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบและควบคุมตนเองได้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาเลือกเรียนตามความสนใจและความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อจะได้ใช้ทักษะการแสวงหาความรู้ได้เต็มที่ ผู้เรียนตัดสินใจเลือกเรียนบทเรียนไหนก่อนหลังก็ได้ บางคนอาจใช้เวลาในการทำความเข้าใจบทเรียน 1 ชั่วโมงต่อหนึ่งบทเรียน บางคนอาจใช้เวลา 5 ชั่วโมง แต่ประสิทธิภาพเท่ากัน คือ เข้าใจทั้งบทเรียน ส่วนครูผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดหาทรัพยากร แหล่งข้อมูลให้พร้อม และจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอนและผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน

จารุวรรณ เขียวน้ำชุม และคณะ (2560) การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self - Directed Learning) คือ ลักษณะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมาย และดำเนินการเรียนรู้ด้วยกลวิธีที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

Pintrich (2000) การกำกับตนเองในการเรียนรู้คือกระบวนการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในการตั้ง เป้าหมายมีความพยายามในการติดตามสังเกตและควบคุมการรู้คิดแรงจูงใจและพฤติกรรม

Zimmerman (1990) การกำกับตนเองในการเรียนรู้ (Self-regulated learning) เป็นการเรียนรู้โดยกลวิธีการใช้ อภิปัญญา (Meta-cognition) และแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับความคิดที่เกิดขึ้นเอง เป็นความรู้สึก และการกระทำที่ได้วางแผนและปรับอย่างเป็นวงจร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของบุคคล

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้แบบนำตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้ตั้งเป้าหมาย และเลือกวางแผนในการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก คอยแนะนำในเรื่องการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ แก้ปัญหา และหาเหตุผลด้วยตนเอง

การเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน

การพัฒนาทักษะการนำตนเองในการเรียนรู้โดยผู้เรียนนำตนเองก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา ทักษะการเรียนรู้ด้วยการสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือกับผู้อื่น สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง สร้างความกระตือรือร้นในการเรียนและสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน (นุสรา นามเดช, 2557) จากการศึกษาการเรียนรู้แบบนำตนเอง จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่านักการศึกษาและนักวิจัยต่าง ๆ ได้นำเสนอข้อบ่งชี้การบริหารงานวิชาการไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

วรัญญู องศารา (2563) ลักษณะของผู้ที่มีการเรียนรู้แบบนำตนเองบุคคลจะมีความพร้อมในการเรียนรู้แบบนำตนเองได้นั้นจะต้องมีลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ 8 ด้าน คือ 1) การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ (Openness to learning opportunities) 2) การมีมโนทัศน์ของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (Self-concept as an effective learner) 3) การมีความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ (Initiative and independence in learning) 4) การยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของตนเอง (Informed acceptance of responsibility for one's own learning) 5) ความรักในการเรียน (Love of learning) 6) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 7) การมองอนาคตในแง่ดี (Positive orientation to the future) และ 8) ความสามารถในการใช้

ทักษะทางการศึกษา การเรียนรู้ในการแก้ปัญหา (Ability to use basic study skills and problem-solving skills)

จารุวรรณ เขียวน้ำชุม และคณะ (2560) เป็นรูปแบบแนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้น ได้จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มแนวคิด คือ 1) รูปแบบแนวคิดเชิงเส้นตรง เป็นกลุ่มที่มีมุมมองการเรียนรู้แบบนำตนเองว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น เริ่มจากขั้นหนึ่งไปสู่ขั้นต่อไป จนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ 2) รูปแบบแนวคิดเชิงปฏิสัมพันธ์ เป็นกลุ่มที่มีมุมมองว่า การเรียนรู้แบบนำตนเองเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายในตัวผู้เรียน กับตัวแปรอื่นนอกตัวผู้เรียน และ 3) รูปแบบแนวคิดเชิงการเรียนการสอน ซึ่งมีมุมมองว่า การเรียนรู้แบบนำตนเองจะพัฒนาขึ้น ภายใต้การแสดงบทบาทและแนวทางการดำเนินการเรียนการสอนของครูที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในแต่ละขั้น คือ ขั้นฟังพา ขั้นสนใจ ขั้นเข้าเกี่ยว และขั้นการชี้นำตนเอง

พเยาว์ ชัยรัตน์ และคณะ (2561) คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ คือ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การวางแผนการเรียนรู้ 3) การให้เรียนรู้ 4) ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง 5) การปรับประยุกต์ใช้ความรู้

Pintrich (2000) อธิบายถึงคุณลักษณะการกำกับตนเองในการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. การกำกับตนเองในการเรียนรู้เป็นความพยายามของผู้เรียนที่จะควบคุมพฤติกรรมแรงจูงใจ อารมณ์ความรู้สึกของตนเอง โดยผู้เรียนสามารถเลือกเตือนตนเองในด้านพฤติกรรมแรงจูงใจ ความคิด และดำเนินการกำกับและปรับปรุงคุณลักษณะเหล่านี้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์
2. การกำกับตนเองในการเรียนรู้ต้องมีเป้าหมายที่ผู้เรียนพยายามจะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งขึ้นจะเป็นมาตรฐานที่ผู้เรียนสามารถเตือนตนเองและพิจารณาการกระทำของตนเอง
3. คุณลักษณะที่สำคัญสุดท้าย คือ ตัวผู้เรียนต้องเป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมตนเอง

Kailash Charokar and Puja Dulloo (2022) ได้นำเสนอความสามารถของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่เพิ่มขึ้นในนักเรียน ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองตามขั้นตอน (SSDL) เสนอว่าผู้เรียนจะก้าวหน้าผ่านขั้นตอนต่างๆ ของการเพิ่มการกำกับตนเอง และครูสามารถช่วยเหลือหรือขัดขวางการพัฒนานั้นได้ การสอนที่ดีจะสอดคล้องกับขั้นตอนของการกำกับตนเองของผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนก้าวหน้าไปสู่การกำกับตนเองที่มากขึ้น 4 ขั้นตอนของโมเดล SSDL มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นักเรียนเป็นผู้เรียนที่ต้องอาศัยครู มุ่งเน้นทำงานแต่ไม่มีการกำหนดทิศทางให้กับตนเอง ครูผู้สอนจำเป็นต้องเป็นผู้มีอำนาจความสะดวกหรือโค้ช ครูผู้สอนต้องสร้างบรรยายที่ให้ข้อมูล ฝึกหัด ให้คำแนะนำพร้อมคำติชมทันที

ขั้นตอนที่ 2 นักเรียนเป็นผู้เรียนที่สนใจซึ่งแสวงหาโอกาส ตั้งเป้าหมาย รับการชี้แนะ และความมั่นใจการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องเป็นผู้กระตุ้นและชี้แนะโดยการบรรยายที่สร้างแรงบันดาลใจ การอภิปรายที่มีผู้ชี้แนะและกลยุทธ์การเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกันพร้อมการตั้งเป้าหมายอย่างชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 นักเรียนเป็นผู้เรียนที่มีส่วนร่วมซึ่งระบุความต้องการในการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ วางแผนการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก การอภิปราย สัมมนา และโครงการกลุ่มจะได้รับการอำนวยความสะดวกโดยครูผู้สอนที่เข้าร่วมอย่างเท่าเทียมกัน

ขั้นตอนที่ 4 นักเรียนบรรลุถึงระดับผู้เรียนที่มุ่งมั่นในตนเอง ซึ่งมีแรงจูงใจภายใน ตั้งเป้าหมายของตนเอง ประเมินผลความสำเร็จ และรู้วิธีค้นหาแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ การเรียนรู้ตามการสืบเสาะหาความรู้ การเรียนรู้ตามปัญหา และการเรียนรู้แบบรายบุคคล

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นระบบ 2) ออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน 3) ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ 4) มีทักษะการจัดการตนเอง และ 5) สามารถประเมินความก้าวหน้าและสะท้อนถึงผลการเรียนรู้ของตนเอง

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ใช่เพียงการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ แต่เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การจัดการศึกษาทั้งระบบ เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง มีทักษะการจัดการตนเอง และพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายในอนาคต โดยสามารถนำเสนอได้ดังนี้

1. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบนำตนเอง

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาไม่ได้เป็นเพียงการตรวจสอบมาตรฐาน แต่เป็นการสร้างกลไกที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ต้น โดยระบบประกันคุณภาพควรมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการวางแผนการเรียนรู้ การแสดงความคิดริเริ่ม และการเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง สถานศึกษา ควรมีกระบวนการที่ชัดเจนในการเก็บข้อมูลและสะท้อนผลเกี่ยวกับกระบวนการนำตนเองของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการประเมินตนเองตามเกณฑ์คุณภาพที่กำหนด จะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและความเข้าใจในเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างลึกซึ้ง

2. วิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการนำตนเอง

การวิจัยในสถานศึกษาควรเน้นการศึกษาและค้นหาวิธีการที่หลากหลายในการกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถ ออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับโมเดลการสอนที่เน้นการโค้ช (Coaching) การอำนวยความสะดวก (Facilitation) และการให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกเนื้อหา กิจกรรม และทรัพยากรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของตนเอง ผลจากการวิจัยควรนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือและแนวปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์

3. จัดหาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อการเรียนรู้แบบนำตนเอง

สถานศึกษาจัดหาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่ายทั้งแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมกับความต้องการและสไตล์การเรียนรู้ของตนเอง การจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ ได้อย่างแท้จริง โดยสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการค้นคว้า การประเมินข้อมูล และการสังเคราะห์ความรู้จากแหล่งต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ

4. ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาที่ยืดหยุ่นและส่งเสริมการนำตนเอง

หลักสูตรของสถานศึกษาควรได้รับการออกแบบให้มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างเพียงพอที่จะรองรับการเรียนรู้แบบนำตนเอง ควรมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถ ออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน เพื่อกำหนดแนวทางการเรียนรู้เฉพาะบุคคลได้ หลักสูตรควรส่งเสริมการพัฒนา ทักษะการจัดการตนเอง (Self-Management Skills) ทั้งนี้หลักสูตรสถานศึกษาควรเน้นการพัฒนาสมรรถนะมากกว่าการท่องจำเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้และสร้างสรรค์ผลงานได้จริง

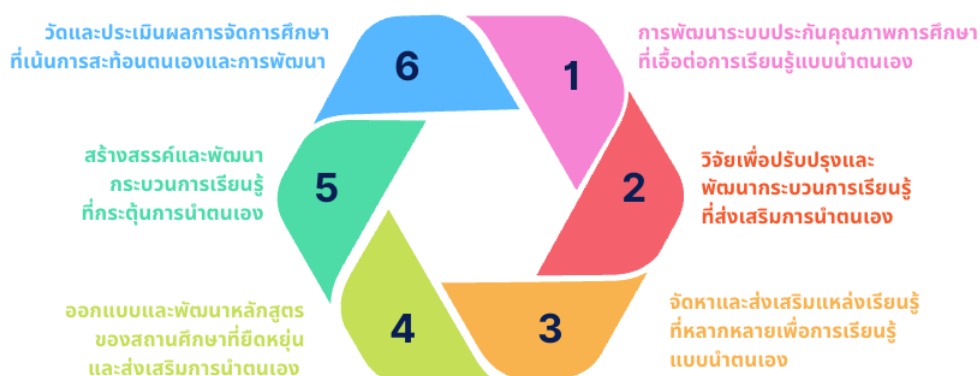
5. สร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นการนำตนเอง

การสร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่ท้าทายและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนควรปรับบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และผู้ให้คำปรึกษา (Mentor) ที่พร้อมจะสนับสนุนและชี้แนะเมื่อผู้เรียนต้องการ การส่งเสริมการเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ จะช่วยให้ผู้เรียนได้ ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ อย่างแท้จริง พร้อมทั้งพัฒนา ทักษะการจัดการตนเอง ผ่านการวางแผน การดำเนินงาน และการแก้ไขปัญหาในระหว่างกระบวนการเรียนรู้

6. วัดและประเมินผลการจัดการศึกษาที่เน้นการสะท้อนตนเองและการพัฒนา

ระบบการวัดและประเมินผลควรถูกออกแบบให้เอื้อต่อการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยไม่เพียงแต่ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้น แต่ยังประเมินกระบวนการเรียนรู้และทักษะการนำตนเองของผู้เรียนด้วย ควรมีการส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถประเมินความก้าวหน้าและสะท้อนถึงผลการเรียนรู้ของตนเอง ได้อย่างสม่ำเสมอ หรือการนำเสนอผลงานที่แสดงถึงกระบวนการคิดและการตัดสินใจของตนเอง การประเมินควรมีความหลากหลาย ทั้งการประเมินโดยครู การประเมินโดยเพื่อน และการประเมินตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลป้อนกลับที่ครบถ้วนและนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 1 การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุป

การเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน เป็นการเน้นบทบาทของผู้เรียนในฐานะผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีทักษะการจัดการตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นระบบ ออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ และสามารถประเมินความก้าวหน้าและสะท้อนถึงผลการเรียนรู้ของตนเอง ในขณะที่บทบาทของครู จะเปลี่ยนไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ แก้ปัญหา และหาเหตุผลด้วยตนเอง แนวคิดเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง ที่สามารถปรับตัวและเรียนรู้ในโลกที่มีการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยกระบวนการบริหารวิชาการ ที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีจุดประสงค์หลักคือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เป็นไปตามหลักสูตรและเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา ทั้งนี้การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบนวัตน์ตนเองของผู้เรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา สามารถทำได้โดย 1) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบนวัตน์ตนเอง 2) วิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการนวัตน์ตนเอง 3) จัดหาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อการเรียนรู้แบบนวัตน์ตนเอง 4) ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาที่ยืดหยุ่นและส่งเสริมการนวัตน์ตนเอง 5) สร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นการนวัตน์ตนเอง และ 6) วัดและประเมินผลการจัดการศึกษาที่เน้นการสะท้อนตนเองและการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การส่งเสริมสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จารุวรรณ เขียวน้ำชุม, สุริพร อนุศาสนนันท์, และไพรัตน์ วงษ์นาม. (2560). รูปแบบแนวความคิดทางทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของการเรียนรู้แบบนวัตน์ตนเอง. วารสาร HR Intelligence. 12(1), 125-140.
- นวลจันทร์ ตระกูลวาง. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคซินเนคติกส์ร่วมกับการเรียนรู้แบบนวัตน์ตนเองที่มีเว็บสนับสนุนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นุสรา นามเดช. (2557). การเรียนรู้โดยผู้เรียนนวัตน์ตนเอง. วารสารทันตภิบาล. 25(2), 27-38.
- ประรภาลี อร่ามดวง. (2563). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการเสริมสร้างความไว้วางใจ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: หจก. มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- พเยาว์ ชัยรัตน์, เสนอ ภิรมจิตรผ่อง และปรียาภรณ์ พุ่มแก้ว. (2561). รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนวัตน์ตนเองของนักเรียน

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 23(2), 114-122.
- วรัญญู องค์กรา. (2563). ทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวกและการเรียนรู้แบบนำตนเองที่พยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของนักกายภาพบำบัด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์, สวพร บุญญผลนันท์, และเกรียงไกร สัจจะหลัทย. (2562). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาตามแนว OBJECTIVES & KEY RESULTS (OKRs). วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. 8(3), 258-272.
- สุชญา ศรีอุดม และ สมใจ สืบเสาะ (2566). การใช้นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการในยุคปกติใหม่ของผู้บริหาร โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัย. วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐ และเอกชน, 5(2), 266-279.
- สุริย์พร ฟากพิน. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(3), 27-40.
- อมรรักษ์ สอนชุมพล. (2558). แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับการจัดการศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 9(1), 213-221.
- Boekaerts, M., Pintrich, P. R., & Zeidner, M. (Eds.). (2000). Handbook of self-regulation. San Diego, CA: Academic Press.
- Kailash Charokar and Puja Dulloo. (2022). Self-directed Learning Theory to Practice: A Footstep towards the Path of being a Life-long Learner. Journal of Advances in Medical Education & Professionalism, 10(3), 135-144.
- Pintrich, P. R. (2000). The role of goal orientation in self-regulated learning. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), Handbook of self-regulation (pp. 451-502). San Diego, CA: Academic Press.
- Zimmerman, M.-P. (1990). Student Differences in Self-Regulated Learning: Relating Grade, Sex, and Giftedness to Self-Efficacy and Strategy Use. Journal of Educational Psychology, 82(1), 51-59.